

Drugă).

Volumul de față prezintă o imagine a ceea ce înseamnă în lingvistica modernă studiile de onomastică în condițiile în care actul denominației reprezintă o măsură a evoluției societății. Un merit important al acestei lucrări este și acela că încearcă să operaționalizeze terminologia internațională din domeniul onomasticii la nivelul studiilor românești. Cum terminologia onomasticii contemporane este extrem de amplă și de diversificată, autoarele au fost puse în situația de a opera o anumită selecție și adaptare a acesteia la tradiția lingvisticii românești. În general, au fost folosiți termenii considerați definitorii pentru disciplina onomasticii care își află legitimarea în lucrările științifice de prestigiu internaționale pentru care s-au căutat echivalențele în limba română.

Lucrarea de față se adresează unui public în parte avizat în legătură cu problematica lingvisticii în general și al onomasticii în special. Pentru profesorii de limba română, ca și pentru tinerii cercetători, volumul este o sursă de completare și de actualizare a informației științifice, dar și o invitație la aprofundarea cercetării practicilor denominative.

Petronela Savin³

DEMONUL DIN AMĂNUNTE

Irina Petraș, *Eminescu – începutul continuu*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2021, 149 p.

A citi și a re-citi marii clasici înseamnă pentru Irina Petraș a se situa, în calitate de istoric literar, într-un început continuu. Operele respective se constituie astfel într-un fond ereditar al culturii noastre, din care ne putem hrăni mereu, fără a le epuiza vreodată profunzimea și deschiderile. Diferitele interpretări efectuate de-a lungul anilor se reîntorc asupra operelor avute în vedere, reactualizându-le. Astfel, pentru cartea sa *Eminescu – începutul continuu* (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2021), autoarea reia tot ce a scris despre genialul poet de-a lungul a trei decenii (cu punctul de plecare *Un veac de nemurire. Mihai Eminescu, Veronica Micle, Ion Creangă* – 1989) și recompune o schiță de portret, în urma unor inerente revizui și adăugiri, precum ar fi interstițiile prin termeni ce-i aparțin: „romantitate”, „androgenizare a perspectivei poetice”, „muriitudine”, „obsesie noomorfică” (cunoaștere înzestrată cu memorie), „trioncitate” (imagine, gând, cuvânt).

Prin termenul de „romantitate”, de exemplu, Irina Petraș denumeste o dimensiune perenă a spiritului uman, dincolo și mai presus de cadrul curentului romantic, în privința delimitării temporale: „Romantitatea are de acoperit nelimitarea și ne-sațul, insurecția spirituală și voința exacerbată de explozie a centrului ființei, deschiderea către tot într-o expansiune dureroasă a «gândului activ»” (p. 16). Prin urmare, „romantitatea” este posibilă numai dacă se depășesc cadrele romantismului. Exegeta nu sugerează înlocuirea termenului „romantism” cu acela de „romantitate”, dar i se pare că, pentru literatura și cultura noastră, Eminescu înseamnă mult mai mult

³ Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău.

decât un romantic târziu sau ultimul mare poet romantic european (așa suntem noi, excesivi în toate: suntem ori protocroniști, ori ultimii). Prin urmare, marele poet reprezintă mult mai mult decât o verigă importantă a evoluției cronologice a literaturii noastre, contribuția sa fiind radiantă, nu interstițială. Fără a fi ocolite temele și motivele specific romantice ale creației eminesciene, tocmai această deschidere în evantai către tot este numită de autoare „romantitate”.

În demonstrația sa, Irina Petraș face apel la fraza lui Stendhal „dacă-i înțelegem bine, toți marii scriitori au fost romanticii vremurilor lor!” (p. 19) Cu alte cuvinte, exponenții „romantității” (în calitatea ei de dimensiune etern-umană), se eliberează de încorsetările unei epoci anume, reprezentându-se pe ei înșiși, dincolo de, să spunem, regula clasică a celor trei unități. Pus în această lumină, Eminescu, neîmpăcat cu limitele, „ca pasărea ce zboară peste nemărginirea timpului”, duce mai departe programul romantic al revistei „Dacia literară” și își extinde influența până în zilele noastre (a se vedea cartea Ioanei Em. Petrescu despre *Eminescu și mutațiile poeziei românești*). Lecția pe care trebuie să ne-o însușim este că, dacă îl restituim pe Eminescu sensibilității epocii în care a trăit, aceasta nu înseamnă că anulăm influența lui radiantă asupra evoluției poeziei românești.

Având la îndemână „declinarea poeziei” ca instrument personal de analiză, Irina Petraș este o veche cercetătoare a textului poetic din perspectiva recurenței genului substantivelor care organizează un anumit teritoriu scriptual. Cărțile *Limba, stăpâna noastră. Încercare asupra feminității limbii române* și *Feminitatea limbii române. Genosanalize* stau drept mărturie în acest sens. Lecturat prin grila metaforei androginiei, marele poem se încheie cu un câștig pentru ambii protagoniști lirici, deoarece ei rămân marcați de revelarea androginității ca ideal. Dar *Luceafărul* este interpretat de autoarea cărții *Știința morții* și ca un poem despre viață și moarte, muritudinii adaugându-i-se visul nemuririi. Cu spiritul de finețe, dar mai ales cu spiritul geometric de care a dat dovadă întotdeauna în analizele sale, Irina Petraș pune în ecuația poetică a lumii eminesciene și câteva figuri geometrice: „arcul”, „cercul” și „coarda” – fiecare dintre ele fiind soluții promițătoare pentru eliberarea din finitudinea înscrisă în „pătrat” și în „cub”. La rândul lor, „unda”, „pendula” și „cumpăna” sunt „jumătăți de sferă” cu rol compensatoriu care pun în aceeași ecuație poetică lumea, sugerând prezența „muzicii sferelor”.

Fibrele care leagă opera lui Eminescu de veacul al XIX-lea românesc și de contextul european respectiv reprezintă în bună parte pentru contemporaneitatea noastră o ficțiune, așa precum orice istorie se transformă într-o poveste. Iar aceasta o reprezintă rezultatul unor decantări succesive, al unor reevaluări și remanieri, al traducerilor și „trădărilor” ce țin de momentul elaborării operei. Irina Petraș pune la îndoială convingerea că, dacă Eminescu ar fi scris în una dintre limbile de largă circulație, s-ar fi numărat printre marii poeți ai lumii. Este o opinie care trebuie neapărat reținută: „dacă ar fi scris într-o limbă internațională n-ar mai fi fost poet român, iar discuția își pierde obiectul. Cât despre numărarea cuiva între cei mari, aceasta e circumstanțială și o decid cei care, în aceeași limbă trăind, îl numără ei cei dintâi între cei mari și, tot cei dintâi, lucrează pentru numărarea sa. Cât de mică e limba e cu totul secundar și «vindecabil» – exemplele sunt nenumărate. Evident, cei care învață engleza și-l pot citi, prin urmare, pe Shakespeare, să zicem, în original sunt mai mulți decât cei care învață româna și... Altminteri, pentru români, ca și Blaga și Bacovia, Eminescu a fost/este un instrument perfect de sondat ființa. La fel de bun ca Goethe pentru germani ori Shakespeare pentru englezi. Șansa românilor (și a celor

aparținând așa-numitelor culturi mici – eu le-am numit *discrete*) e că îl au și pe Eminescu, și îi au și pe ceilalți (prin traduceri succesive ori prin lecturi în original)” (p. 92).

Irina Petraș dovedește încă o dată, prin publicarea cărții *Eminescu – începutul continuu*, că este o cercetătoare căreia îi place să filtreze esențele prin exerciții analitice probatoare, fără a pierde vreodată din vedere demonul din amănunte. Nu este deloc neglijabil faptul că exegeta se folosește de obicei în analize de un instrumentar propriu.

Vasile Spiridon⁴

⁴ Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău.